

Dursun, Y. (2021). Suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 1-29.

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Başvuru Tarihi: 29/12/2020
Kabul Tarihi: 28/06/2021

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ VE AİLE AİDİYETLERİ¹

Attachment Styles and Family Belonging of Juvenile Delinquents

Yunus DURSUN*

*Dr., Sosyal Çalışmacı, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, yunus.dursun@kocaeli.edu.tr, 0000-0003-0067-1296

Öz

Bağlanma ve aile aidiyetinin bireylerin psiko-sosyal gelişimi için oldukça önemli olduğu; güvensiz bağlanma ve düşük aile aidiyetinin çocuklar üzerinde bir takım olumsuz etkilerinin olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların bağlanma stillerinin ve aile aidiyetlerinin sosyo-demografik özellikler ve diğer çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Verilerin istatistiki çözümlenmesinde iki gruba sahip kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde bağımsız örneklem t testi; ikiden fazla gruba sahip kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde ise ANOVA testi kullanılmıştır. Çalışmada Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu (EABE), Aile Aidiyeti Ölçeği ve Kişisel Bilgi formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre suça sürüklenen çocukların cinsiyeti, eğitim seviyeleri, ailelerinin birlikte yaşayıp yaşamadığı, göç durumları, ailede ruhsal hastalık bulunup bulunmaması, okulda disiplin cezası alıp almamaları, ebeveynlerinden şiddet görmeleri, ebeveynleri ile ilişkileri, iletişimleri; kardeşleri ve arkadaşları ile ilişkileri, iletişimleri ve bağlanma düzeyleri ve aile aidiyetleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Bağlanma, aile aidiyeti, suça sürüklenen çocuk, sosyal hizmet

ABSTRACT

Attachment and family belonging are very important for individuals' psycho-social development and it is known that insecure attachment and low family belonging have some negative effects on children. In this study, it was aimed to evaluate the attachment styles and family belonging of the delinquent children in terms of socio-demographic characteristics and various other variables. Short Form of Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), Family Sense of Belonging Scale and Personal Information Form were used in the study for collecting the data. For the statistical analysis of the data t-test and ANOVA test were used to examine the difference between the variables. According to the findings, the level of attachment and family belonging differed according to the gender, education level, parents' marital status, immigration status, mental illness in the family, receiving disciplinary

¹ Bu çalışma, yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

punishment at school, being exposed violence from their parents, their relationships with parents, their communication

Keywords: *Attachment, sense of family belonging, juvenile delinquents, social work*

GİRİŞ

Çocuk koruma kanununa göre daha erken yaşta ergin olsa dahi 18 yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak tanımlanmakta yine aynı kanuna göre yasalarda suç olarak belirtilen bir eylemi işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği eylem nedeniyle hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk da suça sürüklenen çocuk olarak tanımlanmaktadır (5395 Sayılı Kanun). Çocuk suçluluğu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artmakta ve bu durum hem suça sürüklenen bireyleri hem ailelerini hem de toplumumuzu olumsuz olarak etkilemektedir. Suç davranışı topluma ve değerlerine zarar veren sosyal sorunların başında gelmektedir. Dünyamızda yetişkin suçluluğu kadar çocuk suçluluğu da ciddi sorunlar oluşturmaktadır; hatta toplumların geleceğini oluşturması nedeniyle çocuk suçluluğu, üzerinde daha fazla düşünülmesi gereken bir olgu durumundadır.

İnsan hayatında çocukluk dönemi oldukça önemli ve hassas bir dönem olup çocuğun bu dönem içerisinde biyo-psiko-sosyal yönden gelişiminin sağlanması için çeşitli olanakların sağlanması gerekmektedir (Aka ve Güngör, 2018: s.187). Kişiler suç işlediklerinde hukuksal yaptırımlarla karşı karşıya kalırlar. Çocuk suçluluğu hukuksal bir sorundan öte psiko-pedagojik ve sosyal sorunu da yansıtmaktadır (Eryalçın ve Duyan, 2016: s.13). Yetişkinlik sürecine ulaşana kadar gelişimsel açıdan çocuklar özellikle ergenlik döneminde hızlı bir bedensel, zihinsel ve psikolojik değişim süreci yaşarlar, bu sebeple çocuk suçluluğu yetişkin suçluluğundan farklıdır ve çocuğun suça sürüklenmesinde bu gelişimsel değişim sürecinin de etkisi yadsınamaz. Yavuzer (2015: s.30), çocuklar tarafından işlenen suçların tür ve sebepleri açısından yetişkinlik döneminde işlenen suçlardan farklı olduğunu, çocukluk döneminde işlenen suçun bu dönemin problemleri evre ya da geçiş evresi olarak adlandırılan ergenlik dönemine rastladığını vurgulamıştır.

Yapılan araştırmalarda çocukların suça sürüklenmesinde onları tek bir sebebin değil; bireysel, ailesel ve toplumsal açıdan çok faktörlü süreçlerin etkilediği görüşü artık kabul edilmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte değerlendirme yapan Yörükoğlu (2004: s.399-400), çocukların suç davranışına yönelmesinin bireysel sebeplerinin yanında ailesel ve toplumsal boyutlarının da olduğunu; aile yapısı, aile içi etkenler ve ana baba ile ilişkilerinde olan kavga ve geçimsizlik, gencin ve ailenin içinde yaşadığı toplumsal ortam, hayat şartları ve çevrenin onu suça sürüklediğini vurgulamaktadır

Çocuklar için ilk toplumsallaşma kurumu ailedir. Bireyler dünyaya geldiği andan itibaren sürekli diğerleriyle iletişim halindedirler. Kişilerarası ilişkiler; birey-çevre arasında gelişen etkileşim kişiliğin vazgeçilmez unsuru olup aile ve içinde yaşanan sosyal çevre olmadan bu gelişim ve olgunlaşma olamaz (Turan, 2012: s.25). Aile, hem bireyin işlevselliği üzerinde en çok etkiye sahip olan hem de bireylerin ihtiyaçlarını karşılamakta sorumlu olan sistemdir. Bireyin tecrübe edindiği sorunlar genellikle aile

kaynaklı olup bireyin aile sistemi içerisindeki konumunu anlamadan ve aile sisteminde değişiklik yapmadan bireyin işlevselliğindeki sorunlar çözüme kavuşamaz (Çamur Duyan, 2016: s.60).

Küçük çocuklardan genç yetişkinlere kadar olan kesimdeki güvensiz bağlanma ve ebeveynlere olan düşük aidiyet problem davranış ve suçluluk ile ilişkilendirilmiştir (Savage, 2014: s.165). Bağlanma kuramını ilk ortaya atan Bowlby (1944)'de, çocuk ile ebeveynleri arasındaki bağın kopması ya da bozulması sonucu olarak suçun oluştuğunu, erken dönemlerde anne-çocuk arasındaki herhangi bir kopukluk veya anne yoksunluğunun suç davranışına yöneltebileceğini açıklamıştır (Canter, 2011: s.67). Yine ailenin öneminden bahseden Baumeister ve Leary (1995: s.497), aidiyet eksikliğinin bireyde ciddi yoksunluk oluşturacağını ve çeşitli hastalıklara sebep olacağı görüşünü ileri sürmüştür. Aidiyet eksikliği olan ailenin işlevselliğinde problemler ortaya çıkabilmektedir. Mavili ve arkadaşları (2014: s.32), işlevsel ailenin ideal aile olduğunu, bu ailedeki bireylerin düşüncelerine değer verilmesinin ve ailedeki dayanışma ve aidiyet duygusunun ilerisi için sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlayarak ailenin tüm işlevselliğini de olumlu etkileyeceğini ve bu ailede yetişen bireylerin suça ve olumsuz davranışlara yönelme ihtimalinin daha az olabileceğini belirtmişlerdir.

Yapılan literatür incelemesinde ailesi yanında kalan çocukların bağlanma stilleri ve suça sürüklenip ailesi yanında ya da ceza evlerinde tutuklu ve hükümlü çocukların sosyo-demografik özellikleri ve suça sürüklenme nedenleri ile ilgili birçok araştırma yapıldığı belirlenmiştir (Afşin ve Özçelik, 2018, Öğüt, 2017; Eryalçın ve Duyan, 2016, Karakuş, 2012). Ancak çeşitli sebepler ile ailesi yanında kalamayıp korunmaya ihtiyaç içerisinde olduğu tespit edilerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ya da 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında kurum bakımına alınan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak hizmet vermekte olan Çocuk Destek Merkezlerinde (ÇODEM)² korunma ve bakım altında olan suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerini değerlendiren bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

² Çocuk Destek Merkezleri 04.09.2009 tarihli 27339 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan koruma bakım ve rehabilitasyon merkezleri yönetmeliği ile suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonlarının sağlanması için kurulan ihtisas kuruluşlarıdır (27339 sayılı Resmî Gazete). Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerinin adı 29/03/2015 tarih ve 29310 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan ÇODEM Yönetmeliği ile Çocuk Destek Merkezi olarak değiştirilmiştir (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015). Bu çerçevede kurum bakımında olan suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkinin değerlendirmesi gerekli görülmüştür.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında bulunan suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında olan çocukların yaş, cinsiyet, göç, aile yapısı, şiddet, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişim ve ilişkileri açısından bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkinin olgular arasında farklılık oluşturup oluşturmadığı ortaya konulmuştur. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Suça sürüklenen ergenlerin, ebeveyn ve arkadaşlarına bağlanma stilleri ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Suça sürüklenen ergenlerin, aile aidiyeti ve alt boyutları çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
- Suça sürüklenen ergenlerin, ebeveyn ve arkadaşlarına bağlanma stilleri çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Suçta sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ile aile aidiyetlerini çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan araştırmada mevcut durumun olduğu gibi ortaya çıkarılması amaçlandığı için bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama yöntemi, araştırılan olay ve olgular ile ilgili durumun içinde bulunduğu şartlarda tanımlanmasını hedefleyen yöntemdir (Yazıcıoğlu vd., 2014: s.37). Kullanılan bu yöntemde herhangi bir değiştirme ve etiketleme çabası içine girilmez (Karasar, 2017: s.109).

İlişkisel tarama yöntemi ise, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan yöntemdir. Bu yöntem ile elde edilen ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamasa da o yönde verdiği ipuçları ile, bir değişkendeki durumun bilinmesi durumunda diğerinin kestirilmesinde faydalı olabilir (Karasar, 2017: s.109).

Araştırma evreni olarak Marmara bölgesinde bulunan ÇODEM’lerdeki korunma ve bakım altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Marmara bölgesinde bulunan 5 tane ÇODEM de bulunan 13 yaş ve üstü tüm çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmada tam sayım yöntemi kullanılmış olup Marmara illerinde ÇODEM bulunan Bursa, İstanbul, Kocaeli ve Tekirdağ illerindeki kuruluşlarda gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılmak isteyen tüm çocuklar ile görüşülerek araştırmacı tarafından görüşme yöntemiyle ölçekler doldurulmuştur. Araştırma, ilgili Bakanlıktan izin alınma ve uygulama tarihleri olan 01.07.2018-31.12.2018 tarihleri arasında yürütülmüş

olup Bursa, Kocaeli, İstanbul ve Tekirdağ illerindeki ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında bulunan ve gönüllü olarak katılım sağlayan 67 ergenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) - Kısa Formu ve Aile Aidiyeti ölçeği kullanılmıştır:

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) - Kısa Formu

Armsden ve Greenberg (1987) tarafından ergenlerin annelerine, babalarına ve arkadaşlarına yönelik bağlanmalarını ölçmek amacıyla geliştirilen 28 maddeden oluşan envanterin, 12 maddelik kısa formu Raja vd., (1992) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada Günaydın vd. (2005) tarafından Türkçe’ye uyarlanan şekli kullanılmıştır. EABE kısa formu her biri dörder madde içeren “Güven”, “İletişim”, “Yabancılaşma” alt ölçeklerinden oluşmaktadır ve her madde 7’li likert tipi değerlendirilmiştir. Ölçekteki 1., 2., 3. ve 11. maddeler güveni; 6., 7., 8. ve 12. maddeler iletişimi; 4., 5., 9. ve 10. maddeler yabancılaşmayı ölçmektedir. (Günaydın vd., 2005). Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı anne formu için .88, baba formu için .90 ve arkadaş formu için .88 olarak hesaplanmışken (Günaydın vd., 2005); bu çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı anne formu için .88, baba formu için .92 ve arkadaş formu için 0.79 olarak hesaplanmıştır bulunmuştur. Bu değerler genelde kabul edilebilir değer olan .70’ten (Nunnally, 1978: s.245-246) yüksektir.

Aile Aidiyeti Ölçeği

A. Mavili, N. F. Kesen ve S. Daşbaşı (2014), tarafından bireylerin aile aidiyetini ölçmek üzere geliştirilen ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin 13’ü olumlu, 4’ü olumsuz olarak yazılmıştır. Beşli likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye, bireylerden “tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1)” olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .94 olarak hesaplanmışken; bu çalışmada 0,87 olarak hesaplanmıştır. Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) olarak adlandırılan ölçeğin, başta aile danışmanlığı olmak üzere ailelere yönelik tüm hizmet alanlarında kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin araştırma örneklem grubuna uygulanmasının uygun olacağı hususunda gerekli izin alınmıştır. (Mavili vd., 2014: s.30).

Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS Statistics 23 programına aktarılarak tamamlanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımı (sayı, yüzde), sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma) verilmiştir. İki gruba sahip kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde bağımsız örneklem t-testi kullanılmış; ikiden fazla gruba sahip

kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde ise ANOVA testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda öncelikle varyans homojenliği için Levene testine, ardından farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı “çoklu karşılaştırma testi” (Bonferonni ya da Tamhane’s T2) ile kontrol edilmiştir. Varyans homojenliğini sağlayan değişkenlerde gruplar arasındaki fark incelemesi için Bonferonni, varyans homojenliğini sağlamayan değişkenlerde gruplar arasında fark incelemesi için Tamhane’s T2 testine bakılmıştır. Ayrıca iki sayısal değişken arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson korelasyon katsayısından ve ölçek güvenilirlikleri için ise Cronbach’s alfa değerinden yararlanılmış ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik Özellikleri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	18	26.9
	Erkek	49	73.1
Yaş	13	2	3.0
	14	8	11.9
	15	15	22.4
	16	16	23.8
	17	26	38.9
Öğrenime Devam Ettiği Sınıf	6.Sınıf	12	17.9
	9.Sınıf	24	35.8
	10.Sınıf	8	11.9
	Okul terk	23	34.4
Akademik Başarı Durumu	İyi	4	6
	Orta	20	29.9
	Kötü	43	64.1
Okulda Disiplin Cezası Alma Durumu	Var	30	44.8
	Yok	37	55.2
Aile Gelir Düzeyi	Düşük	46	68.7
	Orta	17	25.3
	Yüksek	4	6.0
Ailenin Bulunulan Şehre Göç Etme Durumu	Göç Etmiş	33	49.3
	Göç Etmemiş	34	50.7
Korunma Altına Alınma Nedeni	Anne-babanın boşanması	20	29.9
	İhmal	47	70.1
Kurumda Kalma Süresi	0-1 yıl arası	29	43.3
	1-2 yıl arası	23	34.3
	3 yıl ve daha fazla süredir	15	22.4
Suç Türü	Çoklu suç*	35	52.2
	Şiddet ve yaralama	14	20.9
	Hırsızlık	12	17.9
	Madde kullanımı ya da satımı	6	9
Ailede Suç Öyküsü	Var	44	65.7
	Yok	23	34.3
Kurum Bakımına Alınmadan Önce Arkadaşlarında Suç Öyküsü	Var	52	77.6
	Yok	15	22.4
Kurum Bakımına Alınmadan Önce Kendisinde Suç Öyküsü	Var	47	71
	Yok	20	29
Ailede Madde Kullanım Öyküsü	Var	32	47.8
	Yok	35	52.2

*Hırsızlık, şiddet ve yaralama, madde kullanımı ya da satımı, vd.

Tablo 1’de araştırmaya katılan çocukların cinsiyet değişkeni incelendiğinde örneklemin büyük çoğunluğunun erkeklerden yüzde 73,1 (n=49) olduğu görülmektedir. Yaş değişkeni açısından ele alındığında en büyük grubu yüzde 38,9 (n=17) yaşındakiler, en küçük grubu ise yüzde 3 (n=13) yaşındakiler oluşturmaktadırlar. Öğrenim gördükleri sınıflara göre ise homojen sayılabilecek bir dağılımın söz konusu olmadığı, öğrenim görenlerin büyük çoğunluğunun lise öğrenimine devam ettiği ve azımsanamayacak sayıda çocuğunda yüzde 34,4 (n=23) öğrenimine devam etmediği görülmektedir. Çocukların algıladıkları aile gelir düzeyine göre ise en büyük orana yüzde 68,7 (n=46) düşük gelir seviyesindekiler sahiptir. Çocukların neredeyse yarıdan fazlasının ailesi buldukları şehre göç etmişlerdir. ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında olan çocuklardan yüzde 29,9’u (n=20) anne babasının ayrılması ya da ebeveynlerinden birinin vefat etmesi nedeniyle kurum bakımına alındığı, yüzde 70,1’i (n=47) ise ihmal, ekonomik nedenler vb. nedenlerden dolayı kurum bakımına alındıkları görülmüştür. Çocukların büyük çoğunluğu yüzde 77,6 (n=52) son 2 yıl içerisinde kurum bakımında kalmaktadır. Yine çocukların büyük çoğunluğunun ailesinde suça karışan bireyin bulunduğu yüzde 65,7 (n=44) ve kurum bakımına alınmadan önce de arkadaş çevrelerinde suça karışan bireylerin yüzde 77,6 (n=52) olduğu görülmektedir. Ayrıca çocukların yüzde 71’i (n=47) kurum bakımına alınmadan önce suça karıştığını bildirmiştir. Suça sürüklenen çocukların neredeyse yarıya yakını yüzde 47,8 (n=32) ailesinde madde kullanan bir olduğu bilgileri edinilmiştir.

Tablo-2 Ölçek ve Alt Boyutlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Aile aidiyet ölçeği		Kendilik alt boyutu		Aidiyet alt boyutu	
	r	p	r	p	r	p
EABE Anne	0,500	0,000**	0,537	0,000**	0,257	0,036*
EABE Anne güven	0,536	0,000**	0,566	0,000**	0,292	0,016*
EABE Anne iletişim	0,377	0,002*	0,408	0,001*	0,180	0,145
EABE Anne yabancılaşma	0,418	0,000**	0,456	0,000**	0,207	0,092
EABE Baba	0,340	0,005*	0,347	0,004*	0,242	0,048*
EABE Baba güven	0,298	0,014*	0,307	0,011*	0,204	0,098
EABE Baba iletişim	0,384	0,001*	0,393	0,001*	0,256	0,037*
EABE Baba yabancılaşma	0,280	0,022*	0,282	0,021*	0,224	0,068
EABE Arkadaş	0,126	0,308	0,144	0,247	-0,001	0,992
EABE Arkadaş güven	0,091	0,461	0,114	0,358	-0,019	0,879
EABE Arkadaş iletişim	0,200	0,105	0,190	0,123	0,126	0,311
EABE Arkadaş yabancılaşma	0,024	0,850	0,048	0,702	-0,089	0,474

****p<0,01 *p<0,05**

Aile aidiyet ölçeği ile EABE baba güven ve EABE baba yabancılaşma arasında pozitif yönde, EABE anne, EABE anne güven, EABE anne iletişimi EABE anne yabancılaşma, EABE baba ve EABE baba iletişim arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Buna göre aile aidiyeti arttıkça anne ve baba ile güvenli bağlanma düzeylerinin arttığı

söylenbilir.

Kendilik alt boyutu ile EABE baba yabancılaşma arasında pozitif yönde, EABE anne, EABE anne güven, EABE anne iletişimi EABE anne yabancılaşma, EABE baba, EABE baba güven ve EABE baba iletişim arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Kendilik aidiyeti arttıkça anne ve babaya güvenli bağlanma düzeylerinin arttığı söylenbilir.

Aidiyet alt boyutu ile EABE anne, EABE anne güven, EABE baba ve EABE baba iletişim arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Yine aidiyet arttıkça anne ve babaya güvenli bağlanma düzeylerinin arttığı yorumu yapılabilir. Bu çalışmanın sonucuna benzer biçimde, İlik ve Kesen'in (2019) ergenlerle yaptığı çalışmada, aile aidiyetleri ve güvenli bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre çocuklarda aile aidiyetleri yükseldikçe güvenli bağlanma düzeylerinin de yükseldiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Cinsiyetler Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Kız		Erkek		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	38,67	12,802	42,86	12,492	-1,209	0,231
Kendilik alt boyutu	28,39	9,617	30,35	10,355	-0,699	0,487
Aidiyet alt boyutu	10,28	3,801	12,39	3,141	-2,301	0,025*
EABE Anne	35,17	14,189	41,80	20,133	-1,503	0,140
EABE Anne güven	10,67	6,020	14,49	8,294	-2,068	0,045*
EABE Anne iletişim	13,17	5,227	12,51	6,124	0,404	0,688
EABE Anne yabancılaşma	11,33	5,179	14,80	7,575	-2,123	0,039*
EABE Baba	30,22	18,779	38,00	22,338	-1,315	0,193
EABE Baba güven	10,50	7,733	12,41	8,827	-0,809	0,421
EABE Baba iletişim	9,61	5,403	12,33	7,069	-1,476	0,145
EABE Baba yabancılaşma	10,11	7,087	13,27	8,080	-1,461	0,149
EABE Arkadaş	55,11	13,173	59,14	14,779	-1,018	0,313
EABE Arkadaş güven	19,89	6,342	20,45	6,776	-0,305	0,761
EABE Arkadaş iletişim	16,11	5,444	17,88	5,887	-1,110	0,271
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,00	6,571	20,76	5,532	-1,094	0,278

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, aidiyet alt boyutu, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, erkeklerin aidiyet alt boyutu, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları kızlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 4. Ölçek ve Alt Boyut Ortalamaları Bakımından İlk Suça Sürüklenme Yaşları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

		Ortalama	Std. Sapma	F	p	Fark
İlk suça sürüklenme yaşı	İlköğretim terk	12,85	1,772	2,791	0,034*	2-5
	İlköğretim mezunu/lise terk	14,50	1,509			
	6. Sınıf	13,08	1,621			
	9. Sınıf	13,04	2,010			
	10. Sınıf	14,88	2,031			
Suça sürüklenme sayısı	İlköğretim terk	10,69	13,174	0,911	0,463	-
	İlköğretim mezunu/lise terk	2,60	1,713			
	6. Sınıf	4,50	3,477			
	9. Sınıf	9,00	15,795			
	10. Sınıf	15,13	34,440			

*p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, suça sürüklenme sayısı ortalaması bakımından devam ettiği sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta (p>0,05) iken ilk suça sürüklenme yaşı ortalaması bakımından devam ettiği sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Buna göre, ilköğretim terk olanların ilk suça sürüklenme yaşı ortalaması ilköğretim mezunu/lise terk ve 10. sınıftakilere göre anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo 5. Ölçek ve Alt Boyut Ortalamaları Bakımından Devam Edilen Sınıflar Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

		Ort.	S.S.	F	p	Fark
Aile aidiyet ölçeği	İlköğretim terk	45,62	12,440	1,321	0,272	-
	Lise terk	37,10	11,902			
	6. Sınıf	39,83	13,537			
	9. Sınıf	40,38	12,289			
	10. Sınıf	48,13	12,311			
Kendilik alt boyutu	İlköğretim terk	32,92	10,267	1,623	0,180	-
	Lise terk	26,20	9,343			
	6. Sınıf	28,50	10,775			
	9. Sınıf	28,25	9,821			
	10. Sınıf	36,00	9,118			
Aidiyet alt boyutu	İlköğretim terk	12,69	3,119	0,814	0,521	-
	Lise terk	10,30	4,165			
	6. Sınıf	11,33	3,229			
	9. Sınıf	12,13	3,443			
	10. Sınıf	12,13	3,357			
EABE Anne	İlköğretim terk	52,31	17,575	2,934	0,028*	1>2,3,4
	Lise terk	33,80	16,745			
	6. Sınıf	33,83	19,899			
	9. Sınıf	36,21	16,832			
	10. Sınıf	48,50	19,354			
EABE Anne Güven	İlköğretim terk	18,31	6,848	3,273	0,017*	1>2
	Lise terk	9,50	6,346			
	6. Sınıf	11,42	8,607			
	9. Sınıf	12,04	7,765			
	10. Sınıf	17,88	6,175			
EABE Anne İletişim	İlköğretim terk	16,23	5,932	2,473	0,054	-
	Lise terk	11,70	4,785			

	6. Sınıf	10,58	4,907			
	9. Sınıf	11,42	5,956			
	10. Sınıf	15,13	5,963			
EABE Anne Yabancılaşma	İlköğretim terk	17,77	6,870			
	Lise terk	12,60	7,849			
	6. Sınıf	11,83	7,685	1,599	0,186	-
	9. Sınıf	12,75	5,705			
	10. Sınıf	15,50	8,734			
EABE Baba	İlköğretim terk	31,31	20,163			
	Lise terk	32,60	19,352			
	6. Sınıf	43,00	25,902	1,345	0,263	-
	9. Sınıf	32,25	19,191			
	10. Sınıf	47,88	24,462			
EABE Baba Güven	İlköğretim terk	9,54	7,172			
	Lise terk	10,50	7,292			
	6. Sınıf	14,33	10,021	1,659	0,171	-
	9. Sınıf	10,63	7,955			
	10. Sınıf	17,63	9,884			
EABE Baba İletişim	İlköğretim terk	10,77	7,224			
	Lise terk	10,40	5,254			
	6. Sınıf	13,58	7,501	0,986	0,422	-
	9. Sınıf	10,50	6,352			
	10. Sınıf	14,75	7,479			
EABE Baba Yabancılaşma	İlköğretim terk	11,00	7,800			
	Lise terk	11,70	8,084			
	6. Sınıf	15,08	9,060	0,928	0,454	-
	9. Sınıf	11,13	6,918			
	10. Sınıf	15,50	8,976			
EABE Arkadaş	İlköğretim terk	55,62	15,888			
	Lise terk	59,30	14,469			
	6. Sınıf	59,08	14,896	0,574	0,683	-
	9. Sınıf	56,29	14,091			
	10. Sınıf	64,25	13,307			
EABE Arkadaş Güven	İlköğretim terk	19,85	6,743			
	Lise terk	20,70	8,274			
	6. Sınıf	21,33	7,620	0,207	0,934	-
	9. Sınıf	19,54	5,308			
	10. Sınıf	21,25	7,611			
EABE Arkadaş İletişim	İlköğretim terk	16,08	6,525			
	Lise terk	16,40	5,602			
	6. Sınıf	19,17	2,823	1,161	0,337	-
	9. Sınıf	16,67	6,657			
	10. Sınıf	20,38	4,689			
EABE Arkadaş Yabancılaşma	İlköğretim terk	19,31	7,123			
	Lise terk	22,00	3,859			
	6. Sınıf	18,58	6,230	0,963	0,434	-
	9. Sınıf	20,08	5,548			
	10. Sınıf	22,88	5,793			

*p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne iletişim, EABE anne yabancılaşma, EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim, EABE baba yabancılaşma, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven, EABE arkadaş iletişim ve EABE arkadaş

yabancılaşma alt boyut ortalamaları bakımından devam edilen sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta ($p>0,05$) iken EABE anne ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları bakımından devam edilen sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ilköğretim terk olanların EABE anne ortalaması lise terk, 6.sınıf ve 9.sınıftakilere göre ve ilköğretim terk olanların EABE anne güven ortalaması lise terklere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında bulunan ergenlerin eğitim durumu ile anne bağlanma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki bulunmuştur.

Tablo 6. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Disiplin Cezası Alma Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Var		Yok		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	38,30	11,800	44,51	12,725	-2,053	0,044*
Kendilik alt boyutu	26,67	9,230	32,38	10,218	-2,375	0,021*
Aidiyet alt boyutu	11,63	3,728	11,97	3,219	-0,400	0,690
EABE Anne	34,40	16,949	44,57	19,302	-2,263	0,027*
EABE Anne güven	10,70	7,188	15,70	7,813	-2,700	0,009*
EABE Anne iletişim	11,87	5,923	13,35	5,813	-1,031	0,306
EABE Anne yabancılaşma	11,83	6,063	15,51	7,596	-2,154	0,035*

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından disiplin cezası alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, disiplin cezası almayanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları disiplin cezası alanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 7. Ölçek ve Alt Boyut Ortalamaları Bakımından Düzenli Aktivite Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	36,57	10,269	44,09	12,982	-2,337	0,023*
Kendilik alt boyutu	25,95	8,065	31,59	10,553	-2,171	0,034*
Aidiyet alt boyutu	10,62	3,278	12,37	3,395	-1,978	0,052*
EABE Anne	33,67	15,631	42,91	19,629	-2,067	0,044*
EABE Anne güven	10,62	5,705	14,76	8,449	-2,352	0,022*
EABE Anne iletişim	11,86	5,790	13,07	5,923	-0,780	0,438
EABE Anne yabancılaşma	11,19	6,047	15,09	7,330	-2,126	0,037*

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından düzenli

aktivite yapma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, düzenli aktivite yapmayanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları düzenli aktivite yapanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 8. Ölçek ve Alt Boyut Ortalamaları Bakımından Anne ve Babanın Birlikte Yaşama Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Birlikte yaşamıyor		Birlikte yaşıyor		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	42,15	12,693	40,00	12,649	0,548	0,585
Kendilik alt boyutu	29,74	10,232	30,15	10,082	-0,131	0,896
Aidiyet alt boyutu	12,30	3,334	9,85	3,236	2,391	0,020*

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aidiyet alt boyutu bakımından anne babanın birlikte yaşama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, birlikte yaşamayanların aidiyet alt boyutu puan ortalaması birlikte yaşayanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 9. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile Göç Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	41,06	12,889	42,38	12,507	-0,426	0,672
Kendilik alt boyutu	29,39	10,146	30,24	10,246	-0,338	0,737
Aidiyet alt boyutu	11,48	3,650	12,15	3,230	-0,787	0,434
EABE Anne	36,70	17,900	43,24	19,453	-1,430	0,157
EABE Anne güven	11,88	7,003	15,00	8,489	-1,644	0,105
EABE Anne iletişim	11,67	5,236	13,68	6,338	-1,413	0,162
EABE Anne yabancılaşma	13,15	7,421	14,56	6,903	-0,804	0,424
EABE Baba	33,48	22,407	38,26	20,813	-0,905	0,369
EABE Baba güven	10,61	8,411	13,15	8,585	-1,223	0,226
EABE Baba iletişim	11,61	7,374	11,59	6,160	0,011	0,991
EABE Baba yabancılaşma	11,27	7,934	13,53	7,821	-1,172	0,245
EABE Arkadaş	63,30	12,210	52,97	14,657	3,130	0,003*
EABE Arkadaş güven	23,00	5,111	17,68	6,923	3,588	0,001*
EABE Arkadaş iletişim	18,39	5,049	16,44	6,345	1,391	0,169
EABE Arkadaş yabancılaşma	21,91	5,095	18,71	6,133	2,322	0,023*

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven ve EABE arkadaş yabancılaşma ortalamaları bakımından aile göç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ailesi göç edenlerin EABE arkadaş, EABE arkadaş güven ve EABE arkadaş yabancılaşma ortalamaları göç etmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 10. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Evde Sözel Şiddet Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Var		Yok		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	40,09	12,472	45,33	12,471	-1,597	0,115
Kendilik alt boyutu	28,63	10,333	32,43	9,373	-1,435	0,156
Aidiyet alt boyutu	11,33	3,092	12,90	3,948	-1,774	0,081
EABE Anne	38,00	18,743	44,43	18,779	-1,302	0,198
EABE Anne güven	12,85	7,831	14,81	8,047	-0,943	0,349
EABE Anne iletişim	12,39	5,821	13,33	6,053	-0,607	0,546
EABE Anne yabancılaşma	12,76	7,062	16,29	6,871	-1,911	0,060
EABE Baba	30,93	18,753	46,81	23,754	-2,952	0,004*
EABE Baba güven	10,04	7,642	15,95	9,146	-2,758	0,008*
EABE Baba iletişim	10,26	5,794	14,52	7,808	-2,237	0,033*
EABE Baba yabancılaşma	10,63	6,929	16,33	8,627	-2,890	0,005*
EABE Arkadaş	56,09	15,395	62,38	10,979	-1,685	0,097
EABE Arkadaş güven	19,35	6,737	22,38	5,987	-1,768	0,082
EABE Arkadaş iletişim	17,20	6,061	17,86	5,237	-0,432	0,667
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,43	6,246	22,14	4,374	-1,793	0,078

*p<0,05

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim ve EABE baba yabancılaşma ortalamaları bakımından evde sözel şiddet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Buna göre, evde sözel şiddet görmeyenlerin EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim ve EABE baba yabancılaşma ortalamaları evde sözel şiddet olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 11. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Annesi ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/çok iyi		Normal		Kötü/çok kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	51,39	11,397	39,70	11,485	37,14	11,051	9,337	0,000**	1-2-3
Kendilik alt boyutu	37,67	9,834	28,45	8,672	25,90	8,670	9,841	0,000**	1-2-3
Aidiyet alt boyutu	13,72	2,516	10,95	3,300	11,24	3,651	4,186	0,020*	1-2,3
EABE Anne	59,06	12,661	41,70	16,803	27,03	11,800	30,614	0,000**	1-2-3
EABE Anne güven	21,22	5,600	13,80	6,764	8,41	5,616	25,558	0,000**	1-2-3
EABE Anne iletişim	16,83	4,854	14,05	6,117	9,17	4,027	14,406	0,000**	1,2-3
EABE Anne yabancılaşma	21,00	5,280	13,85	6,722	9,45	4,445	25,150	0,000**	1-2-3
EABE Baba	37,22	22,530	27,45	18,802	40,93	21,716	2,459	0,094	-
EABE Baba güven	12,17	8,867	9,40	8,172	13,45	8,458	1,360	0,264	-
EABE Baba iletişim	13,00	7,137	8,95	5,031	12,55	7,179	2,317	0,107	-
EABE Baba yabancılaşma	12,06	8,292	9,10	6,912	14,93	7,644	3,497	0,036*	2-3

**p<0,01 *p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne ölçeği, EABE anne güven alt boyutu, EABE anne iletişim alt boyutu, EABE anne

yabancılaşma alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun annesi ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 12. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Babası ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/Çok İyi		Normal		Kötü/Çok Kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	46,87	10,371	46,67	13,766	38,91	12,467	3,210	0,047*	1-3
Kendilik alt boyutu	34,07	8,163	34,33	11,511	27,40	9,844	3,729	0,029*	1-3
Aidiyet alt boyutu	12,80	2,957	12,33	2,828	11,37	3,671	1,080	0,346	-
EABE Baba	65,60	11,903	42,67	19,500	24,14	12,078	56,211	0,000**	1-2-3
EABE Baba güven	24,27	3,751	14,00	8,573	7,14	4,115	70,759	0,000**	1-2-3
EABE Baba iletişim	19,87	5,630	13,44	6,598	8,33	4,034	32,896	0,000**	1-3
EABE Baba yabancılaşma	21,47	5,604	15,22	6,457	8,67	5,862	27,450	0,000**	1-2-3

****p<0,01 *p<0,05**

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE baba ölçeği, EABE baba güven alt boyutu, EABE baba iletişim alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun babası ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 13. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Kardeşleri ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/Çok İyi		Normal		Kötü/Çok Kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	47,33	13,515	40,67	6,614	34,88	8,521	8,761	0,000**	1-3
Kendilik alt boyutu	34,53	11,038	29,11	5,419	24,00	6,410	9,726	0,000**	1-3
Aidiyet alt boyutu	12,80	3,488	11,56	2,404	10,64	3,081	3,122	0,051	-
EABE Anne	45,67	19,464	37,22	14,873	33,16	17,627	3,307	0,043*	1-3
EABE Anne güven	16,73	8,056	11,89	7,253	10,00	6,557	5,880	0,005*	1-3
EABE Anne iletişim	13,23	5,624	13,44	5,570	11,28	6,208	0,895	0,414	-
EABE Anne yabancılaşma	15,70	7,800	11,89	4,428	11,88	6,660	2,373	0,102	-

****p<0,01 *p<0,05**

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun kardeşi ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun kardeşleri ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları çocuğun kardeşi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 14. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Arkadaşları ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/çok iyi		Normal		Kötü/çok kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	42,66	12,640	42,29	13,153	37,92	12,258	0,666	0,517	-
Kendilik alt boyutu	30,54	10,075	30,29	10,440	26,83	10,276	0,632	0,535	-
Aidiyet alt boyutu	11,98	3,609	12,00	3,328	11,08	3,088	0,331	0,720	-
EABE Anne	36,68	18,372	44,21	14,729	46,50	23,216	1,736	0,185	-
EABE Anne güven	12,61	7,870	15,29	6,402	14,25	9,612	0,666	0,517	-
EABE Anne iletişim	11,54	5,541	14,50	4,973	14,50	7,268	2,098	0,131	-
EABE Anne yabancılaşma	12,54	6,968	14,43	5,787	17,75	8,159	2,654	0,078	-
EABE Baba	37,56	21,293	30,79	16,619	36,25	27,857	0,508	0,604	-
EABE Baba güven	12,56	8,388	10,07	7,937	11,75	10,028	0,439	0,647	-
EABE Baba iletişim	11,63	6,511	11,00	5,463	12,17	9,044	0,096	0,909	-
EABE Baba yabancılaşma	13,37	7,996	9,71	5,413	12,33	9,727	1,120	0,333	-
EABE Arkadaş	61,22	12,709	58,50	11,134	46,75	18,162	5,325	0,007*	1-3
EABE Arkadaş güven	21,88	6,169	20,50	3,858	14,67	7,935	6,423	0,003*	1-3
EABE Arkadaş iletişim	18,02	5,799	18,36	4,717	14,17	6,177	2,403	0,099	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	21,39	4,959	19,64	5,458	17,25	8,013	2,563	0,085	-

p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, EABE arkadaş ölçeği ve EABE arkadaş güven alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun arkadaşı ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun arkadaşları ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile EABE arkadaş ölçeği ve EABE arkadaş güven alt boyutu ortalamaları çocuğun arkadaşları ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında bulunan suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında olan çocukların yaş, cinsiyet, göç, eğitim, sosyal aktivite, aile yapısı, şiddet, aile ve arkadaşları ilişkileri açısından bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri incelenmiştir.

Çalışmaya katılan çocukların anne ve babalarına güvenli bağlanma ile aile aidiyetleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($r=.500$, $p<0.01$). Buna göre çocukların güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça aile aidiyetlerinde de artma meydana gelmektedir. Bu çalışmanın sonucuna benzer biçimde, İlik ve Kesen’in (2019) ergenlerle yaptığı çalışmada, aile aidiyetleri ve güvenli bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre çocuklarda aile aidiyetleri yükseldikçe güvenli bağlanma düzeylerinin de yükseldiği anlaşılmaktadır.

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aidiyet alt boyutu, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, erkeklerin aidiyet alt boyutu, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları kızlara göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. İlik ve Kesen'in (2019) ergenlerle yaptığı çalışmada erkeklerin güvenli bağlanma puan ortalaması kızların puan ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuş olup ancak aile aidiyetleri alt boyutunda cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu çalışmaya benzer biçimde King ve Boyd (2016)'un yapmış oldukları çalışmada, Karakuş (2012)'un ergenler üzerine yapmış olduğu araştırmada, ise bağlanma açısından sonuçlarımızı destekler niteliktedir. Karakuş'un Konya ilinde ortaöğrenime devam eden 581 ergen ile yapmış olduğu araştırmada da erkeklerin güvenli bağlanma puan ortalaması kızların puan ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Yüksel ve Öncü'nün (2016) de önce kurum bakımında kalmış olan yetişkinlerde bağlanma biçimleri ve yaşadıkları ruhsal sorunları üzerine yapmış olduğu çalışmada kadınların erkeklere oranla güvensiz bağlanma puan ortalaması erkeklerin puan ortalamasına göre daha yüksek bulunmuştur. Doğan (2016)'nın 6061 ergene Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri-Kısa Formu (EABE) ölçeğini uygulayarak anne ve babaya bağlanma düzeylerinin cinsiyet ve coğrafi bölgelere göre incelediği araştırmasında ise erkek öğrencilerin bağlanma puanlarının kız öğrencilere göre anlamlı derecede daha düşük olduğu bulgusunu ortaya çıkarmıştır. Nikiforu vd., (2013) tarafından yapılan çalışmada anne ve babaya düşük bağlanma zorbalık ve mağdur olma ile açıklanmış ve çalışmalarında bu bağın kızlarda daha güçlü olduğu ortaya çıkarılmıştır (Doğan, 2016: s.416). Araştırmamız sonuçları ile örtüşen bu bulgu araştırmamıza katılan kız çocukların aileleri ile ilişkilerinin erkelere göre daha örseleyici olabileceğini düşündürmektedir.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, suça sürüklenme sayısı ortalaması bakımından devam ettiği sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta ($p>0,05$) iken ilk suça sürüklenme yaşı ortalaması bakımından devam ettiği sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ilköğretim terk olanların ilk suça sürüklenme yaşı ortalaması ilköğretim mezunu/lise terk ve 10. sınıftakilere göre anlamlı derecede daha düşüktür.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne iletişim, EABE anne yabancılaşma, EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim, EABE baba yabancılaşma, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven, EABE arkadaş iletişim ve EABE arkadaş yabancılaşma alt boyut ortalamaları bakımından devam edilen sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta ($p>0,05$) iken EABE anne ve EABE anne güven alt boyutu

ortalamaları bakımından devam edilen sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ilköğretim terk olanların EABE anne ortalaması lise terk, 6.sınıf ve 9.sınıftakilere göre ve ilköğretim terk olanların EABE anne güven ortalaması lise terklere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan ergenlerin eğitim durumu ile anne bağlanma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki bulunmuştur. Çocuğun eğitim hayatına devam etmesi onu sokağın risklerinden korumaktadır. Araştırmaya katılan çocukların erken yaşta eğitimi yarıda keserek sokağın risklerine açık oldukları bu sebeple eğitimlerine devam edenlere oranla daha erken yaşta suçta sürüklendikleri düşünülmektedir. Subaşı (2015) tarafından kurum bakımında kalan ergenlerin bağlanma ilişkilerini araştırdığı çalışmada da ergenlerin eğitim seviyesi düştükçe anne bağlanma puanının arttığı bulgusu elde edilmiştir. Yine Aslantürk ve Saruç (2018) tarafından gelişimsel geriliği olan çocukların annelerinin bağlanma biçimlerini değerlendirdikleri araştırmada ilköğretim mezunu annelerin güvenli bağlanma puanı üniversite mezunu annelerin puanından daha fazla olduğu ortaya konmuştur.

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından disiplin cezası alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, disiplin cezası almayanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları disiplin cezası alanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Araştırmada çocuğun okulda disiplin cezası alıp almama durumuna göre aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından disiplin cezası alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Aidiyet duygusunun öğrencinin motivasyonu ve akademik başarısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Aidiyet duygusu fazla olan bireylerin okulundan doyum sağlama seviyelerinin de yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Goodenow ve Grady, 1993; Solomon, Watson, Battistich, Schaps, ve Delluchi, 1996; Osterman, 2000'den aktaran Duru ve Balkıs, 2015). Araştırmada elde edilen bulgu davranış sorunlarının güvensiz bağlanma kaynaklı olabildiği yöndeki görüşü destekler niteliktedir (Elgar vd., 2003: s.35). Subaşı (2015)'nin kurumda kalan ergenlerin bağlanma ilişkileri hususunda yapmış olduğu araştırmada çocukların eğitim durumu ile anne bağlanma puanı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, çocuğun eğitim seviyesi düştükçe anne bağlanma puanının arttığı bulgusu elde edilmiştir. Orta çocukluk dönemi okula başlama, uyum, akademik başarı açısından oldukça önemli olup güvenli bağlanmanın okul değişikliği ve uyum noktasında önemli etkisi yer almaktadır (Granot ve Mayselles, 2001'den aktaran Sümer ve Şendağ, 2009: s.87). Araştırmada çıkan sonuç literatür çalışmalarıyla örtüşmekte olup bakım verenler ile oluşan güvenli bağlanma bireyin okula uyumunu ve okulda

problemler ile baş edebilme becerisini artırmaktadır.

Uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından düzenli sosyal aktivite yapma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, düzenli aktivite yapmayanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları düzenli aktivite yapanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Güvenli bağlanma ergenlerin kendisini güven içerisinde hissetmesini ve çeşitli ortamlarda sosyal beceriler sergilemesine olumlu yönde katkıda sağlar, sosyal beceri yetersizliği olan ergenler akran reddi, sınırlı sosyal aktiviteye katılım ve yalnızlık gibi olumsuz durumlar ile karşılaşabilir (Çetin ve A. Ersoy, 2017: 423). Sanatsal, sportif ve kültürel aktivitelere katılım sağlamak için kişinin sosyal becerilerinin yeterince gelişmiş olması gerekmektedir. Çetin ve A. Ersoy (2017) tarafından ergenlerin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerine bağlanma güvenli arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında ergenlerin ebeveyn bağlanma puanları arttıkça olumlu sosyal davranışlarının arttığı bulgusu ortaya çıkmış olup elde edilen bulgu çalışmamızı destekler niteliktedir. Çocukların suça sürüklenmeleri kapsamında yapılan çalışmalarda çocuğun sınırlı sosyal yeterliliğe sahip olması onun suça sürüklenmesinde önemli bir risk faktörü olduğunu vurgulamaktadır (Korkmaz ve Erden, 2010). Çalışmamızda 67 çocuktan sadece 21'i yaşamlarının belirli bir döneminde düzenli sosyal aktivite yaptıklarını belirtmişlerdir. Yine çalışmamızda düzenli bir sosyal aktivite yapma oranları değerlendirildiğinde düzenli aktivite yapanların düzenli aktivite yapmayanlar arasında istatistikler açısından anlamlı fark olduğu, düzenli aktivite yapmayanların düzenli aktivite yapanlara göre daha fazla aile aidiyeti ve bağlanma puanına sahip oldukları bulunmuştur. Düzenli aktiviteye katılım sağlayanların çoğunun kurum bakımına alındıktan sonra kuruluştaki verilen düzenli aktiviteye katıldıkları gözlenmiştir.

Uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, aidiyet alt boyutu bakımından anne babanın birlikte yaşama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, birlikte yaşamayanların aidiyet alt boyutu puan ortalaması birlikte yaşayanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Aslantürk ve Mavili (2020) tarafından tek ebeveynli ve tam aileye sahip olan üniversite öğrencileri hakkında yapmış olduğu araştırmada tek ebeveynli aileye sahip bireylerin aile aidiyetinin tam aileye sahip olan bireylerden daha düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Bu durum bizim araştırmamıza göre zıt bir durumdur. Bizim araştırmamızdaki çocuklar kurum bakımı altında olan çocuklardır. Korunmaya muhtaç çocuklar, anne-babanın boşanması ya da ebeveynleri tarafından ihmal ve istismar edilmesi ya da ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi nedenlerden dolayı korunma altına alınabilmektedir. Ebeveynleri birlikte yaşayanların ebeveyni birlikte yaşamayanlara oranla aidiyetlerinin düşük olması çocukların ebeveynlerinden geçmişte zarar gördükleri ya da aile birlikteliği

devam etmesine rağmen çocuklarını kurum bakımına vermeleri nedeniyle çocukların ailesine karşı olumsuz bir duygu yaşamamasına neden olabileceği ile açıklanabilir.

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven ve EABE arkadaş yabancılaşma ortalamaları bakımından aile göç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ailesi göç edenlerin EABE arkadaş, EABE arkadaş güven ve EABE arkadaş yabancılaşma ortalamaları göç etmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir. Göç fiziksel açıdan sadece bir yer değişikliği olmayıp sosyal boyutları olan bir olgudur ve göç kararı alınmasında etkisi olmayan ve isteksiz olan çocuklar risk altında olup ruhsal açıdan uyumsuzluk yaşamaktadırlar (Polat, 2007: 89). Araştırmamızda ailesi göç yaşayan çocukların göç yaşamamış olan çocuklara göre aile aidiyetleri ve anne- babaya güvenli bağlanma puanlarının düşük olmasına rağmen arkadaşlarına güvenli bağlanma puanlarının artmış olması; ebeveynlerin göç sebebiyle çocuklarıyla ilgilenmek yerine iş bulma, geçim sıkıntısı, konut sorunu çözme, vb. birçok problem ile uğraştıkları için çocukları üzerinde denetimlerini yitirmeleri ve bunun neticesinde çocukların ebeveynleri yerine daha çok arkadaşları ile sokakta vakit geçirmiş olma durumlarıyla açıklanabilir. Kırsaldan kente göç eden ailenin dayanak gücü olmayıp yalnız başınadır, kent hayatına uyum sağlamak zorundadır ancak ailenin yaşadığı yoksulluk onun kente uyumunu zorlaştırabilir, köydeki deneyimlediği tecrübeleri şehirde işe yaramadığı gibi çocuklarına rehberlik etmek ve onlar üzerinde denetim kurmak imkânsızdır (Yörükoğlu, 2007: s.213). Ebeveyn rehberliği ve denetiminden mahrum kalan birey kendisini arkadaş ortamında bulacak ve kendisini gruba ait hissedebilmek için onların dediğini yapacak ve onlara karşı olumlu duygular besleyecektir.

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim ve EABE baba yabancılaşma ortalamaları bakımından evde sözel şiddet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, evde sözel şiddet görmeyenlerin EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim ve EABE baba yabancılaşma ortalamaları evde sözel şiddet olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Balcı (2011)'nın madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin bağlanma stillerini araştırmış olduğu çalışmasında çocukluk çağı travması yaşamış olan ergenlerin yaşamamış olan ergenlere göre güvensiz bağlanma puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Suça sürüklenen ergenlerin geçmiş yaşantılarında ihmal edildikleri ve örselendikleri bilinmektedir (Uluğtekin, 1991). Aile içi şiddet, ihmal ve istismarın çocukların suça sürüklenmesindeki yeri önemlidir (Acar vd. 2015). Öğüt (2017)'ün yapmış olduğu çalışmada suça sürüklenen çocukların (yüzde 30'unun) suça sürüklenmeyenlere (yüzde 13,3) oranla ailelerinde daha fazla fiziksel şiddete tanık oldukları bulgusu saptanmıştır. Yine Sarı (2018)'nin sağlık tedbir kararı alınan çocukla ilgili yapmış olduğu çalışmada, haklarında sağlık tedbir kararı alınan çocukların yüzde 63,6'sının ailelerinden sözel

şiddet, yüzde 38,2'sinin de ailelerinden fiziksel şiddet gördükleri, kontrol grubunda bu oranın sözel şiddet açısından yüzde 18,2, fiziksel şiddet açısından yüzde 7,3 olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada ebeveynlerinden sözel şiddet görenlerin oranı yüzde 68,7 ve fiziksel şiddet görenlerin oranı yüzde 62,7 olup araştırmaya katılan bireylerin yukarıda belirtilen diğer iki çalışmadaki olgulardan daha fazla oranda sözel ve fiziksel şiddet mağduru oldukları anlaşılmakta, bu da ebeveyn şiddetinin çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne ölçeği, EABE anne güven alt boyutu, EABE anne iletişim alt boyutu, EABE anne yabancılaşma alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun annesi ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Anne-baba ile çocukları arasındaki ilişki çocuğun kişilik gelişimi için oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (Öngider, 2013: s.421). Çocuğun erken gelişim dönemlerinde tutum ve davranışlarına etki açısından annenin önemi oldukça fazla olup birincil bakım veren annenin bağlanma stili bu açıdan önemlidir (Aslantürk ve Saruç, 2018: s.221). Bulgu, Berk'in (2013:501) "anne-baba bebek bağının yaşamsal derecede önemli olmasına karşın, çağdaş araştırmalar daha sonraki gelişiminin sadece erken bağlanma deneyimleri tarafından değil, ayrıca ana-baba-çocuk ilişkisinin süregiden niteliği tarafından da etkilendiğini göstermektedir" şeklindeki görüşünü destekler niteliktedir. Çocuklar kurum bakımına alınmış olsalar da ebeveynleri ile ilişkilerini devam ettirmeleri ve ilişki kalitesi onların ailelerine yönelik aidiyetlerini ve güvenli bağlanmalarını sağlamaktadır. Afşin ve Özçelik (2018) tarafından suça sürüklenen çocukların anne baba tutumları ve bağlanma stillerini inceledikleri araştırmada annenin çocuğa yönelik tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocukların annesi otoriter ve ihmalkâr olan çocuklara göre güvenli bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuç ebeveyn tutumlarının çocuğun aileye olan aidiyetini ve bağlanma durumlarını etkilediğini, annesiyle sağlıklı ilişki geliştiren çocukların aidiyetlerinin arttığı ve güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri görülmektedir. Ayrıca annesi ile ilişkisi iyi olan çocukların baba yabancılaşma puanlarının da arttığı gözlemlenmiş olup annesi ile ilişkisi iyi olan çocukların babalarına karşı daha da yakınlık hissettikleri anlaşılmaktadır.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE baba ölçeği, EABE baba güven alt boyutu, EABE baba iletişim alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun babası ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Stahl (2016: s.74) geçmişte babaları ile ilişkileri iyi olan kişilerin kötü olanlara göre öz değer duygularının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Araştırmada babası ile ilişkileri iyi olanların kendilik puanlarının daha yüksek olması bu bilgiyi destekler niteliktedir. Afşin ve

Özçelik (2018) tarafından suça sürüklenen çocukların anne baba tutumları ve bağlanma stillerini inceledikleri araştırmada babanın çocuğa yönelik tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocukların babası otoriter ihmalkâr olan çocuklara göre güvenli bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuç ebeveyn tutumlarının çocuğun aileye olan aidiyetini ve bağlanma durumlarını etkilediğini, babalarıyla sağlıklı ilişki geliştiren çocukların aidiyetlerinin arttığı ve güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri görülmektedir.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun kardeşi ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun kardeşleri ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları çocuğun kardeşi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Yüksel ve Öncü (2016) tarafından geçmişte kurum bakımı altında olan yetişkinler ile yapmış olduğu çalışmada ergenin aynı kurumda kardeşi olanların olmayanlara oranla güvenli bağlanma puanlarının daha fazla olduğu, kardeş faktörünün koruyucu faktör olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda aynı kurumda kardeşi olan çocuk bulunmamaktadır, ayrıca çalışmada kapsamında çocuklara kardeşlerinin kurum bakımında olup olmadığını araştıran bir soru da yöneltilmemiştir. ÇODEM’lerde suça sürüklenen çocukların kaldığı ihtisas bir kurum olduğu için çocuğun suça sürüklenmemiş olan kardeşlerinin diğer kurumlarda korunma ve bakım altında olabileceğini düşündürmektedir.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, EABE arkadaş ölçeği ve EABE arkadaş güven alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun arkadaşı ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun arkadaşları ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile EABE arkadaş ölçeği ve EABE arkadaş güven alt boyutu ortalamaları çocuğun arkadaşları ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Ergenlik döneminde kişi çocukluk döneminde kurduğu ilişkilerden farklı boyutta yeni ilişkiler kurma çabası içindedir. Bu dönemde ergenin ailesi ile kurduğu ilişki önemini devam ettirmekle beraber ergenlik dönemi ile birlikte arkadaşlık ve romantik ilişkiler önem kazanmaktadır (Bayhan ve Işıtan, 2010: 33). Yüksel ve Öncü (2017) tarafından geçmişte kurum bakımı altında olan bireylerin kurum bakımı deneyimleri ve bağlanma biçimlerinin araştırıldığı çalışmada da gençlerin kurumdaki arkadaşlık ilişkilerinin iyi olmasının bağlanma biçimleri açısından koruyucu bir faktör olduğu bulgusu ortaya çıkmış olup elde edilen bulgu bu çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Kuruluşlarda korunma ve bakım altında olan çocukların ebeveynleri ile iletişimde olma, onlarla görüşme ve onlara yönelik düşünceleri ile aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi gösteren bu bulgu çalışmamız kapsamında anne ve babasından

her ikisine ya da birisine güvenli bağlanan ve onlara yüksek düzeyde aidiyet hissedenden bireylerin gerek ebeveynleri ile gerekse de kardeşleri ve arkadaşları ile ilişkilerini olumlu olarak değerlendirdikleri; tam tersi olarak da anne ve babasından her ikisine ya da birisine güvensiz bağlanan bireylerin gerek ebeveynleri ile gerekse de kardeşleri ve arkadaşları ile ilişkilerini güvenli bağlanan bireylere göre olumsuz olarak değerlendirdikleri; bulgusunu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyo-demografik özellikler açısından bakıldığında; araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğunun parçalanmış aileye sahip olduğu, ebeveynlerinin ekonomik gelir düzeylerinin düşük olduğu, kendilerinin ve ebeveynlerinin düşük eğitim seviyesine sahip olduğu, okul terki ve disiplin cezası alanların oranının fazla olduğu, ders başarı seviyelerinin düşük olduğu, düzenli sosyal-sportif-sanatsal aktiviteye katılım oranlarının az olduğu, ebeveynlerinde ve çevrelerinde suça sürüklenen bireylerin fazla olduğu, ebeveynlerinde madde kullananların oranlarının fazla olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Yine cinsiyet, eğitim durumu, ebeveynlerin birlikte yaşama durumu, herhangi bir sosyal aktiviteye katılma, okulda disiplin cezası alma, ailenin göç durumu, ebeveynlerden şiddet görme durumu, anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile ilişki durumuna göre olgular arasında bağlanma ve aile aidiyetleri açısından anlamlı farklılıklar olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda çocukların eğitimlerini yarıda bırakmamaları amacıyla yasal çalışmaların yanında pisko-sosyal açıdan da bireysel anlamda çalışmaların yapılması gerekmektedir. Burada en önemli görev Milli Eğitim Bakanlığı'na düşmektedir. Okulların çoğunda bir rehber öğretmen bulunmaktadır, öğrenci sayısının çok fazla olduğu düşünüldüğünde bir rehber öğretmenin hem çocukların akademik gelişimleri hem de ruhsal gelişimleri hususlarında nitelikli çalışma yapması mümkün görünmemektedir. Bu sebeple hem rehber öğretmen sayısının artırılması hem de gelişmiş ÷lkelerde uygulanmakta olan okul sosyal hizmeti sisteminin ÷lkemizde uygulanmaya koyularak okullarda sosyal çalışmacı istihdamı ile dezavantajlı ve riskli davranışlarda bulunan çocuklara ve ailelerine koruyucu ve önleyici mesleki müdahalelerin yapılması ile bu sorunun üstesinden gelinebileceği düşünülmektedir. Yine her ilçede bulunmakta olan Sosyal Hizmet Merkezlerindeki (SHM) Eğitim ve Danışmanlık birimi aracılığıyla alan taraması neticesinde aile sisteminde sorunlar olduğu tespit edilen ebeveynlere yönelik ailenin temel ihtiyaçlarının karşılanması hususunda verilecek desteklerin yanı sıra ebeveyn-çocuk arasında güven temelli bağlanmanın sağlanabilmesi hususlarında da profesyonel danışmanlık verilmesinin çocukların güvenli bağlanmalarının sağlanması hususlarında etkili olabileceği düşünülmektedir

Gerek bu araştırmada, gerekse de suça sürüklenen çocuklar ile ilgili diğer yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında, çocukların eğitim hayatından koparak olumsuz davranış özellikleri

sergileyen akranları ile sokaklarda ebeveyn denetiminden uzak vakit geçirmeleri hem onların sokağın risklerine maruz kalmalarına hem de suça sürüklenmelerine sebebiyet vermektedir. Yerel yönetimler ile iş birliği yapılarak akademik, spor, sanat ve kültürel alanda eğitimlerin verildiği merkezlerin açılması sayesinde sokağın bu tür çocuklar üzerindeki olumsuz risklerini ortadan kaldırmış ya da minimum seviyeye indirmiş olacaktır.

Çocukların anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile ilişkilerini olumlu olarak değerlendirenlerin olumlu olarak değerlendirmeyenlere göre aile aidiyeti ve bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık bulunmuş olup anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile olumlu ilişkilere sahip olanların aile aidiyetlerinin daha fazla olduğu ve güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Bu yüzden çeşitli sebeplerle çocuklar kurum bakımına alınmış olsalar da onların ebeveynleri ile iletişimlerinin kesintiye uğratılmaması ve çocukların anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için bu konuyu çok önemseyen Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki meslek elemanlarının da azami çaba sarf etmesi gerekmektedir.

Araştırma bulgularında her ne kadar 12 yıllık zorunlu eğitim olmasına rağmen çocukların çoğunluğunun eğitimlerini yarıda kestikleri görülmektedir. Eğitimlerini yarıda kesen bireyler için bir ara mekanizma oluşturulmaması sebebiyle de çocukların suça sürüklenmeleri muhtemeldir. Bu sebeple Çocuk Koruma İl Koordinasyon Kurulları Alt Komisyonlarının vaka bazlı toplanarak çocuğun eğitimini yarıda kesmemesi için gerekli önlemleri almasının çocuğun eğitime devam etmesini sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların eğitim ve sağlık da dahil olmak üzere tüm sorumluluğunun ÇODEM'lere ait olduğu yönünde bir algı bulunmaktadır. Oysaki bu çocukların bakım sorumluluğu ÇODEM'lerdedir, eğitim sorumluluğu ise MEB'dedir. Bu sebeple ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların öğrenim gördüğü okullarda çocuğun okula uyumu ve devamlılığının sağlanması ve de okul ile ilgili bir sorunla karşılaşması durumunda bu sorunun ivedi çözümü hususunda destek sağlanması için her bir çocuğa MEB tarafından danışman öğretmen atanarak kurumlar arası sorumluluğun paylaşılmasının oldukça önemli katkıları olabileceği düşünülmektedir. Tüm yapılan çalışmalara rağmen eğitimlerini yarıda keserek riskli davranış özellikleri sergileyen çocuklar için zorunlu meslek edindirme kurslarının açılması ve aldıkları eğitim sonrasında güvenli iş yerlerinde istihdam edilmelerinin sağlanmasının onların suça sürüklenmelerini engelleyeceği düşünülmektedir.

Yatılı kurum ve kuruluşlarda kalan çocukların büyük çoğunluğu ailelerinin yanında iken bağlanma sorunları dahil birçok psiko-sosyal ve ekonomik sorun yaşamışlardır. Kurum bakımına alınan her çocuk için kuruluş sosyal serviste görevli meslek elemanları tarafından sosyal hizmet müdahalesi kapsamında

bireysel müdahale planı hazırlanmaktadır. Bu plan çocuğun mevcut durumunu (eğitim, sağlık, aile iletişimi ve ilişkileri, sorunlu davranışları, kuruluşa uyum vb.) ortaya çıkararak çocuk ile hangi alanlarda çalışılması gerektiğini kapsamaktadır. Bu kapsamda araştırmada ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda çocuklar için bireyselleştirilmiş müdahale planı hazırlarken çocukların bağlanma düzeylerine de ayrıca dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yukarıda belirtilen öneriler mikro ve mezzo düzeyde öneriler olup makro düzeyde bu hizmetlerin yerine getirebilmesi amacıyla;

Aile Danışma Merkezleri sayılarının artırılması, okul sosyal hizmeti uygulamasının tüm okullarda uygulamaya geçirilmesi, Aile danışma merkezi ve okullarda istihdam edilecek meslek elemanlarının alanında uzman kişilerden olması ve bu personellerin kurumdaki deneyimli personellerin süpervizyonluğu altında çalışmasının sağlanması ve de düzenli aralıklar ile üniversitelerde bu alanda çalışma yapan öğretim görevlileri tarafından sürekli eğitim ile geliştirilmelerinin sağlanması, Çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesi hususlarında 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanununun günümüz şartlarına uyarlanarak güncellenmesinin çocukların suça sürüklenmelerinin engellenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Kanunda çocukların psiko-sosyal gelişimleri açısından uygulanması gerekli tedbir kararları (danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık) yer almakta ancak bu tedbirlerin uygulanmaması durumunda çocukların ve ebeveynlerinin karşılaşacakları yasal yaptırımların neler olacağına değinilmemektedir. Araştırmaya katılım sağlayan çocukların 12 yıllık zorunlu eğitim olmasına rağmen çoğunluğunun kurum bakımına alınmadan önce ebeveynleri yanında iken örgün eğitim hayatından koştukları anlaşılmaktadır. Buradan yola çıkarak çocukların örgün eğitime devamlılıkların sağlanması için güncel yasal mevzuatın yeterli olmadığı, yeni yasal önlemlerin alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Aile ve sosyal Hizmetler Bakanlığını temel politikası tüm çocukların ailesi yanında bakımının sağlanmasıdır. Bu amaçla maddi yoksunluktan kaynaklı korunmaya muhtaç duruma düşen çocuklar sosyo-ekonomik destek sağlanarak kurum bakımı yerine ailesinin yanında kalması sağlanmaktadır. Yine koruyucu aile modeli ile de ailesi yanında kalması mümkün olmayan çocuklar uygun ailelerin yanına yerleştirilerek bir aile yanında kalmaları sağlanmaktadır. Kurum bakımında olan suça sürüklenen çocuklar ailesinin riskli özellikler taşıması durumunda da onların yanına verilememektedir. Ayrıca belirli bir yaşa gelen ve suça sürüklenmiş olan ergen çocukların tümünün koruyucu aile hizmet modelinden faydalanmaları mümkün olmamaktadır. Bu kapsamda göç, yoksulluk, işsizlik, ailenin parçalanması vb. sorunlarının yaşanmaması için bu duruma gelebilecek ailelerin tespit edilip uygun sosyal hizmet

modellerinden faydalanmaları sağlanarak çocukların eğitim hayatından kopmadan suça sürüklenmelerinin ve korunmaya muhtaç duruma gelmelerinin önüne geçilmesi sağlanabilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırmanın yapılabilmesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılım gösteren çocukların gönüllü katılımlarını sağlamak amacıyla öncesinde kurumda sosyal servis biriminde görevli meslek elemanı tarafından çocuklar ile görüşme yapılmıştır. Sonrasında çocuklar ile araştırma kapsamında görüşme yapılmış olup toplanan verilerin gizlilik ve mahremiyetine etik ilke ve değerler temelinde özen gösterilmiştir. Araştırma verileri, 2019 yılı öncesinde ve doktora çalışması amacıyla toplandığı için etik kurul onamı zorunluluğu bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Afşin, R. ve Ö. Özçelik, A.D. (2018). Suça Sürüklenen Çocuklar ile Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları ile Ebeveynlerinin Bağlanma Stilllerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar 2018 Cilt: 17 Sayı: 66 (384-400).
- Aka, V. ve Güngör, F. (2018). "Çocuklara Yönelik Belediye Hizmeti Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği". *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, ISSN: 2146-1406, Sayı: 17, Ekim 2018-Mart 2019, s.187-214.
- Aslantürk H., Mavili, A. The Sense Of Family Belonging in University Students From A Single Parent Family Compared With Those From A Two-Biological-Parent Family. *Cur Psychol* 39, 2026-2039(2020). <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00725-0>
- Aslantürk, H., Saruç, S. (2018). Investigation of Attachment Styles of Mothers of Children with Developmental Delay According to Various Variables. *Journal of Current Researches on Health Sector*, 8 (2), 221-232.
- Balcı, G. P. (2011). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisi, *Tıpta Uzmanlık Tezi İstanbul*, 2011.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation, *Psychological Bulletin* 1995, Vol. 117, No. 3, 497-529.
- Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış, *Aile ve Toplum*, Yıl: 11, Cilt: 5 Sayı: 20, Ocak-Şubat, Mart 2010.
- Berk, L. E. (2013). Çocuk Gelişimi. (Çev.: Ali Dönmez, Yayına Hazırlayan: Bekir Onur). İmge Kitabevi.
- Çamur Duyan, G. (2016). Sosyal Hizmet Kuramları II. Veli Duyan (Ed). *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Eskişehir, Eylül 2016, ISBN: 978-975-06-2006-5
- Çetin, A. ve A. Ersoy, Ö. (2017). 12-14 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Beceri Düzeyi ile Ebeveynlerine Bağlanma Güvenliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 2017, 7(2), DOI: 10.23.863/kalem.2018.93
- Doğan, T. (2016). Ergenlerde Ana-Babaya Bağlanma: Türkiye Profili, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry* 2016; 8(4): 406-419, DOI: 10.18863/pgy.253446.
- Duru, E. ve Balkıs, M. (2015). Birey-Çevre Uyumu, Aidiyet Duygusu, Akademik Doyum ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkilerin Analizi, *Ege Eğitim Dergisi* 2015 (16) 1: 122-141
- Dursun, Y. (2019). "Suça Sürüklenen Çocukların Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyetleri: Marmara Bölgesi Örneği" Doktora Tezi, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı*, Yalova.
- Elgar, F.J., Knight, J., Wooral, G.J., Sherman, G., (2003). Attachment Characteristics and Behavioural Problems in Rural and Urban Juvenile Delinquents, *Child Psychiatry and Human Development*, Vol. 34(1), Fall 2003, Human Sciences Press, Inc.
- Eryalçın, M. ve Duyan, V. (2016). *Suça Sürüklenen Çocuk ve Gençler*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara, 2017.

- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formunun Psikometrik Açından Değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Yazıları*, 2005, 8 (16), 13-23.
- Güngör, F. ve Erdurak, Y. (2016). "Çocuk Hakları ve Uygulama Stratejileri Bağlamında Sokakta Çalıştırılan Çocuklar". *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, ISSN: 2146-1406, Sayı: 12, Mayıs-Ekim 2016, s.11-35.
- İnal, H. C. ve Günay, S. (2002). *Olasılık ve Matematiksel İstatistik*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara
- İlik, E.A ve Kesen, N.F (2019), "Ergenlerde Bağlanma ve Aile Aidiyeti İlişkinin İncelenmesi". *Pediatric Practice and Research*, Arşiv cilt:7, s:116-120
- Karakuş, Ö. (2012). "Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki". *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Yıl: 2012, Cilt: 23, Sayı: 2, ISSN: 2147-3374, s.33-46.
- King, V. ve Boyd, L.M. (2016). "Factors Associated With Perceptions of Family Belonging Among Adolescents". *Journal of Marriage and Family*, 78 (August 2016): 1114–1130 DOI: 10.1111/jomf.12322.
- Mavili, A., Kesen, N. F. ve Daşbaş, S. (2014). *Aile Aidiyeti Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, YIL: 14 SAYI: 33 Temmuz- Aralık 2014.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory (2nd Ed.)* New York: McGrawHill.
- Öğüt, O. (2017). *Suçta Sürüklenen Çocukların Sosyo-demografik Özellikleri, Algılanan Aile İşlevselliğinin ve Ebeveyn Tutumlarının Suçta Sürüklenme Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Öngider, N. (2013). "Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar". (*Current Approaches in Psychiatry*) 2013; 5(4): 420-440, DOI: 10.5455/cap.20130527.
- Polat, G. (2007). "İç Göçün Çocuk Ruh Sağlığına Etkisi ve Sosyal Hizmet Müdahalesi". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt: 18, Sayı: 1, Nisan 2007.
- Resmî Gazete, 15.07.2015 tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>. Erişim tarihi: 10 Nisan 2016
- Resmî Gazete, 04.09.2009 tarihli 27339 Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/20090904-14.htm> Erişim tarihi: 1 Mart 2019
- Resmî Gazete, 08/11/2010 tarih ve 27753 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/11/20101108-4.htm> Erişim tarihi: 1 Mart 2019
- Sarı, U. (2018). *Kocaeli Üniversitesi Çocuk Ergen Psikiyatrisine Başvuran Sağlık Tedbirli Hastaların Sosyo-demografik Risk Faktörlerinin ve Ruhsal Tanılarının İncelenmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi.

- Savage, J. (2014). "The Association Between Attachment, Parental Bonds And Physically Aggressive And Violent Behavior: A Comprehensive Review". *Aggression and Violent Behavior*, 19 (2014) 164–178.
- Stahl, S. (2016). *Bağlanma Korkusu: Evet de Diyemiyorum Hayır da*. Çev.: Ceyda Aydın. Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul.
- Sümer, N. ve Şendağ, M. A. (2009). "Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı". *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran 2009, 24 (63), 86-101.
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Turan, N. (2012). *Birey ve Aileler ile Sosyal Hizmet*. Veli Duyan (Ed). *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No: 021*, Ankara.
- Uluğtekin. S. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, Bizim Büro, Ankara.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitapevi. 16. Basım.
- Yörükoğlu A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, İstanbul: Özgür Yayınları.7. Basım.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk Ruh Sağlığı Çocuk Yetiştirme Sanatı ve Kişilik Gelişimi*. Özgür Yayınları, Ankara.
- Yüksel, Z. ve Öncü, B. (2016). "Geçmişte Kurum Bakımında Kalmış Bireylerin Kurum Bakımı Deneyimlerine İlişkin Özellikleri ve Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi". *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 2 Ekim 2016.